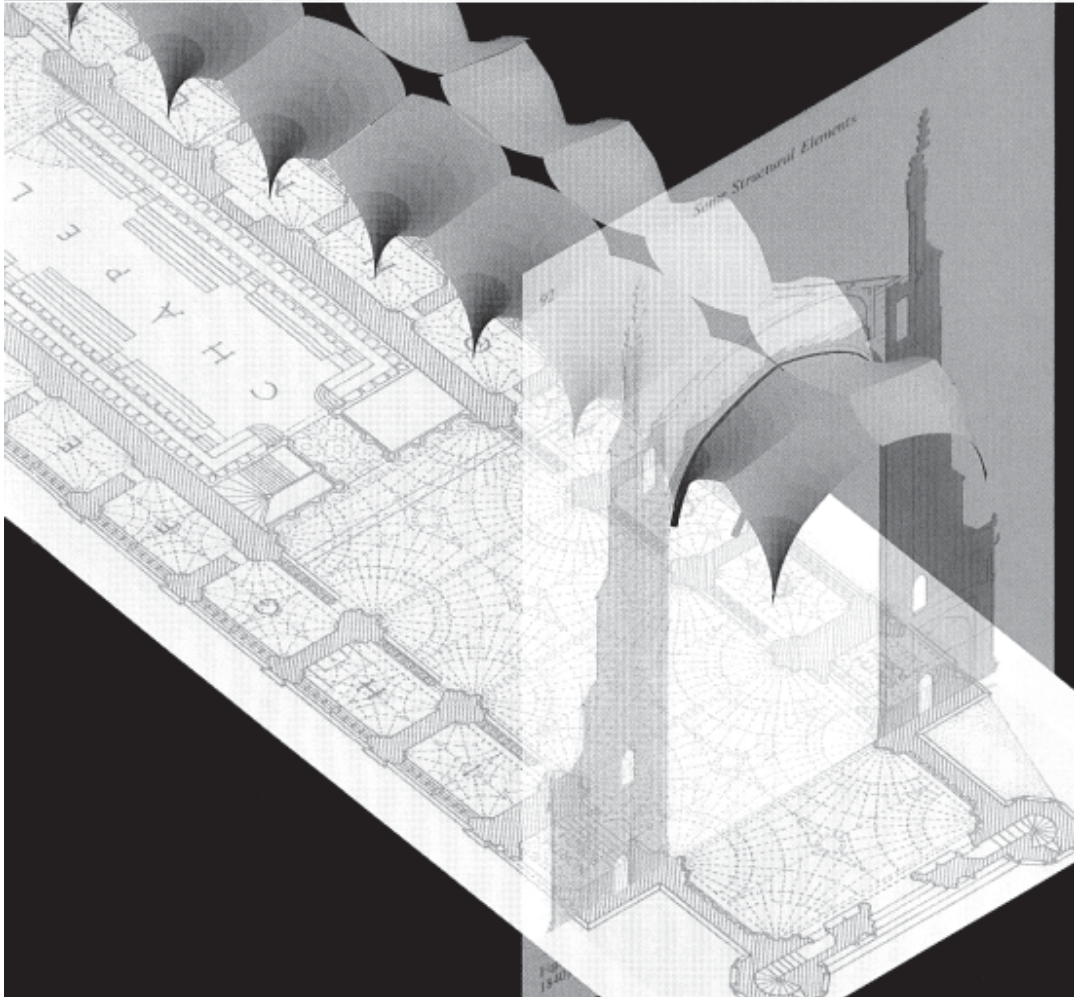

arq

FORSKNING OCH PRAKTIK SÄRART ELLER SAMVERKAN?

På befogad anledning – som Jerker Lundequist uttrycker det i ledaren till nummer 3-99 – skulle jag vilja ta upp frågan om forskning och praktik genom att presentera en annorlunda pressgranne till *Nordisk Arkitekturforskning*, den engelska *architectural research quarterly* eller *arq*.

Det är lika bra att jag erkänner det meddetsamma: jag tycker *arq* är mycket roligare att läsa än *Nordisk Arkitekturforskning* och jag tror att det har att göra mer med synen på förhållandet mellan forskning och praktik än med hur tidskriften redigeras. Men till den frågan ska jag återkomma.

arq

De institutionella ramarna kring *arq* kan ha sitt intresse, inte minst för dem som förtjänstfullt sliter med att få ut *Nordisk Arkitekturforskning*. *arq* började sin kvartalsvisa utgivning 1995, först inom Emap Business Communications Group, samma förlag som ger ut *Architectural Review*. Efter två år och åtta nummer tyckte förlaget att man haft tålamod länge nog med en i deras ögon alltför liten upplaga. Emap ”drog ur kontakten”, som chefredaktören Peter Carolin, professor på arkitekturskolan i Cambridge, uttryckte det. 1999 hade

dock Carolin lyckats rekonstruera *arq* i samarbete med Thomas Fisher på University of Minnesota och med Cambridge University Press som etablerad akademisk utgivare. Under 1999 har volym 3 av *arq* utkommit med sina fyra nummer. Upplagan är ”several hundred” och prenumeranterna är till största delen praktiker.

Inriktningen har från första början varit den som formuleras än en gång i samband med nystarten i ledaren till volym 3 nummer 1: ”A bridge between research and practice”. Redaktörerna beskriver där den ömsesidiga misstro mellan profession och forskning som vi känner även från Sverige. Professionen försummar systematisk dokumentation av sitt arbete och förmedlar inte sina kunskaper till kollegorna. I stället agerar man som ett ”skrå som bevarar sina hemligheter”. Forskningen misstror i sin tur praktikens kunskapsbildning, utifrån ett naturvetenskapligt ideal. Ledaren hänvisar till Ernest Boyers bok *Scholarship Reconsidered* där forskarsamhällets ensidiga upphöjande av ”the scholarship of discovery” beskrivs som begränsande. Boyer argumenterar för en vidare definition av forskning som innefattar också ”the scholarship of application” och ”the scholarship of integration”, något som *arq* hävdar att arkitekturpraktiken kan bidra till.

Vi kan använda volym 3 nummer 1 som exempel på hur *arg* går till väga för att överbrygga klyftan. Tidskriften har ett antal återkommande avdelningar. Den börjar med "Letters", i det här fallet främst ett från Bryan Lawson som försvarar det i *arg* mycket omdiskuterade engelska systemet med Research Assessments, där forskningsinstitutioners utvärderade kvalitet bestämmer anslagen. Lawson menar att design som är erkänt nyskapande accepteras som forskning inom utvärderingssystemet. Slaget om att få design erkänt är redan vunnet menar han, frågan nu handlar om hur man ska mäta dess kvalitet genom olika former av "peer review". En då och då återkommande avdelning "Issues" tar i detta nummer upp behovet av en infrastruktur för det Donald Watson från Rensselaer kallar "knowledge-based design practice". Utgångspunkten är ett gemensamt ansvar från forskning, utbildning och praktik för att skapa en god miljö.

En i varje nummer central och tung avdelning är den som kallas "Design". Där presenteras aktuella exempel på reflekterande praktik med skisser, ritningar, foton och utförlig analys. I volym 3 nummer 1 är det Esa Laaksonen, arkitekt och redaktör för finska *Arkkitehti*, som skriver om Steven Holls museum i Helsinki och Raymund Ryan, arkitekt och lärare på University College Dublin, som analyserar Derek Tynans Printworks i Dublin. Printworks är ett litet bostadsprojekt i stadsdelen Temple Bar, en vit modernism med stor typologisk och kontextuell medvetenhet, helt i Colin Rowes anda som Tynan skolades in i på Cornell.

Under rubriken "History" behandlar den här gången Andrew Shanken arkitekttävlingarnas roll under den amerikanska depressionen för att förändra professionens ideal. Under "Theory" presenterar William W Braham två tidiga försök att arkitektoniskt hantera frågor om "the sustainable": Frederick Kieslers begrepp "correalism" och Siegfried Giedions "equipose". "Information Technology" är en annan återkommande avdelning där Earl Mark i detta nummer lockar "geometriskt äventyrliga arkitekter" med en CAD-metod för att analysera gotiska valv i tre dimensioner. Dana Cuff gör under rubriken "Practice" en spännande analys av globalt och lokalt i arkitekturen med utgångspunkt i Gehrys museum i Bilbao. Cuff problematiserar uppfattningen om ett jet set av "signaturer" som medskyldiga till en nivellering av alla regionala särdrag och pekar samtidigt på den nivellering som lokala aktivister orsakar. En analys av arkitektföretagens struktur och arbetssätt visar också på en tendens

både mot alltfler internationella uppdrag och starkare lokal förankring.

Numret avslutas med korta presentationer med adresser av ett antal skolor, forskningscentra och kontor med intresse för ett närmande mellan forskning och praktik. Till sist recensioner och en avdelning kallad "Insight" där Robert Maxwell i detta nummer gör en omläsning av Smithsons *Without Rhetoric*.

Många av författarna i just det här numret är amerikanska men *arg* har ambitioner att hämta material "worldwide". Till de engelska favoriterna hör Florian Beigel och Philip Christou på Architecture Research Unit vid North London University. Projekt av dem har tidigare presenterats i nummer 1:1 och 2:2. Huvudnumret i volym 3 nummer 3 är deras Lichterfelde Süd i Berlin som de beskriver själva under rubriken "Time architecture". Architecture Research Unit har en unik position som arkitektkontor inom en arkitekturskola och har fått höga poäng i Research Assessments. Deras forskning är inte forskning i den svenska meningen med sikte på doktorsexamen (något som ännu är ovanligt i England), däremot långsiktiga teman de utvecklar och använder både i undervisningen och i framgångsrika tävlingsprojekt, på senare år med särskilt intresse för landskapet som infrastruktur. Modellen har likheter med den sorts forskningsintegrerande arkitekturpedagogik som Chalmers arbetar med att utveckla under namnet studio.

Den som blivit nyfiken på *arg* kan få mera information via "<http://www.cup.cam.ac.uk>". Tidskriften tar emot artiklar till någon av de två redaktörerna på adress "pc207@hermes.cam.ac.uk" eller "fish033@tc.umn.edu". Artiklar bedöms av två anonyma referees. Peter Carolin har redan från starten uttryckt en hög uppfattning om svensk och nordisk arkitektur och arkitekturforskning och flera artiklar härifrån har redan publicerats. Redaktionskommittémedlemmar utanför de engelskspråkiga länderna finns bara från Sverige (Claes Caldenby), Finland (Juhani Pallasmaa) och Chile.

Nordisk Arkitekturforskning

Det finns en förväntan här på vad Norden har att bidra med som kan inspirera. Samtidigt har det förhoppningsvis redan framgått att det är min bestämda uppfattning att *Nordisk Arkitekturforskning* har mycket att lära av *arg*. I polemiskt syfte, för att få till stånd en diskussion både om tidskriften och om arkitekturforskningen, skulle jag vilja peka på några

av de brister i *Nordisk Arkitekturforskning* som gör att jag i stället för att se fram emot nästa nummer (och en sådan lust måste väl ändå vara målet?) oftast lägger det åt sidan och tänker att det ska jag läsa någon gång. Jag vet dessutom att min uppfattning delas av forskningsintresserade praktiker som beklagar att de inte får ut något av tidskriften.

- Tidskriften handlar för lite om tillämpning och integration av kunskaper, för att återvända till Boyers kategorier. Detta är en uppfattning som kan diskuteras och det skulle vara intressant att höra redaktionen hävda motsatsen. Tills vidare är det min övertygelse att det är olyckligt att så många forskare är så smalt aspektinriktade och inte försöker sig på helhetsbedömningar av arkitektur. Att det är svårt vet jag naturligtvis som en i redaktionen på tidskriften *Arkitektur*. Jag har tidigare (*Nordisk Arkitekturforskning* 3-1994) utmanat arkitekturforskarna att pröva på att skriva arkitekturkritik. *arg*:s avdelning ”Design” visar att sådant kan höra hemma i en tidskrift för arkitekturforskning. Kritik är rentav centralt i byggandet av en disciplin.
- För många texter är för ointressanta eller illa skrivna. De tycks inte sikta på att väcka läsarens nyfikenhet. *arg* arbetar på ett annat sätt journalistiskt. *Nordisk Arkitekturforskning*s temanummer har fördelar, inte minst ur produktionssynpunkt, men gör också tidskriften tungläst. Att praktiker-arkitekturkritiker, till skillnad från i *arg*, så sällan skriver är som jag ser det en del av problemet, en alltför isolerad forskarvärld.
- Illustrationerna är för få och för torftiga. Här anar jag en rädsla för att bilden skulle vara ovetenskaplig och bortom det också en vilja att skilja sig från praktikerna som många gånger fäster alltför stor vikt vid bilden och tillskriver den mer än den rimligen kan hålla. Jag vill gärna understryka att felet här, liksom när det gäller texterna, inte primärt är redaktionens utan, vilket är värre, forskarsamhällets.
- En provokativ sammanfattning av min kritik skulle kunna vara att *Nordisk Arkitekturforskning*, till skillnad från *arg*, är för lite lik en vanlig arkitektur-tidskrift. För säkerhets skull bör jag väl lägga till att detta inte är ett argument för mindre vetenskaplig granskning och precision, och att någon skillnad i det avseendet inte heller finns mellan de två tidskrifterna.

- En annan mer förklarande än provocerande sammanfattning kunde vara att *Nordisk Arkitekturforskning* odlar en inomvetenskaplighet som tar sikte mer på forskarsamhällets behov av meritering än på meningsfull läsning för en bredare krets, närmast då praktikerna.

Min ofördelaktiga jämförelse av *Nordisk Arkitekturforskning* och *arg* siktar inte in sig på tidskriftens existens, som jag menar är motiverad, eller dess redigering, som jag finner rimligt välskött. Jag vill ta upp en fråga om tidskriftens policy och ytterst den nordiska arkitekturforskningens inriktning. Det handlar om förhållandet mellan forskning och praktik.

Särart eller samverkan?

Det är förstås inte alls säkert att *Nordisk Arkitekturforskning*, och nordiska arkitekturforskare, är intresserade av att lära av *arg*. Misstanken slår mig när jag i nummer 3-99 än en gång läser ett inlägg av Cecilia Häggström i frågan om forskning och praktik. Jerker Lundequist lyfter i ledaren fram hennes påpekande av att forskning och praktik är två olika saker. Det låter sig säkert sägas och motsägs väl egentligen inte heller av *arg*, i varje fall som en beskrivning av den reellt existerande situationen. Den intressanta frågan för mig är om man utifrån detta konstaterande väljer att betona särarten eller söka former för samverkan.

Nordisk Arkitekturforskning har i flera nummer tidigare (främst 3-1990) behandlat konstnärligt utvecklingsarbete och förhållandet mellan forskning och praktik. Det har slagit mig att de filosofer-vetenskapsteoretiker som framträder där (Bengt Molander och Göran Wallén) verkar mycket mindre benägna än arkitekturforskaren (Cecilia Häggström) att hålla isär vetenskap och konst eller forskning och praktik. Om detta är ett tecken på att meriteringsintressen står emot kunskapsintressen är det olyckligt.

Det är också värt att reflektera över en engelsk kontra en nordisk (främst svensk) situation. I det ena fallet en arkitekturforskning som inte haft särskilt lång tid på sig att utvecklas, i det andra fallet en forskning som över en generation byggt sig en egen värld där numera både professorer och doktorander har sin hemmahörighet. Det är en skillnad som påminner om den vetenskapshistorien för 1800-talet beskriver mellan shop culture (i England) och school culture (i till exempel Tyskland). Inom teknologin var school culture framgångsrik. Jag är inte lika övertygad om att det gäller för arkitekturen idag, ”bortom objektivism och relativism”.

I ett program för den nordiska så kallade Millenniekursen för doktorander, "Towards a disciplinary identity of the making professions", skisseras tre faser i den nordiska forskarutbildningen. En första fram till mitten av 1970-talet med individuella studiegångar och handledare med i stort sett enbart praktikermeriter; en andra från 70-tal till 90-tal som etablerade en forskarvärld med förebilder från samhällsvetenskaperna och samtidigt tog avstånd från praktiken; en tredje som nu söker sätt att utgå från de särskilda kunskapsformer som kännetecknar "the making professions" och självmedvetet hävda deras värde. Ett liknande sökande finns idag också till exempel inom Göteborgs universitets konstnärliga fakultet.

Detta är en öppning mot något nytt. I en sådan situation, mellan en förhoppningsvis föråldrad polarisering och en, lika förhoppningsvis, självklart reflekterande praktik, förefaller det mig angeläget med ett pådrivande forum för samverkan mellan forskning och praktik av det slag som *arg* vill vara. Jag ser alltså goda skäl för *Nordisk Arkitekturforskning* att ompröva sin inriktning. På förekommen anledning, så att säga.